

Naczelne Dowództwo W. P.
(Sztab Generalny).

ODDZIAŁ II.

Ew/G. № 3345/II.

Poczta polowa Nr. 53. 1. lutego 1920 r.

*1. Rozp
2. Kierowcy*

KS

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

w B e l w e d e r z e.

Przedkłada się do wiadomości odpis raportu Attache
wojskowego i Morskiego w Londynie Nr. 26/T. z 7.
stycznia r.b. w sprawie rokowań anglo-sowiec-
kich, Rozbrojenia Niemiec, zamknięcia Sesji
Parlamentu i nowego posła Angielskiego w Warsza-
wie.

1 załącznik.

Za zgodność:

*W. Z. Dłkowsky
ppmk*

Szef Sztabu Generalnego

R O Z W A D O W S K I m.p.

Generał - porucznik.

O t r z y m u j ą:

Adjutantura Generalna.

M.S. Wojsk. Oddz. II.

M.S. Zagranicznych.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L. Dz. 655/15 dnia 9/II 1921 r.

zatr. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Pełnomocnik Wojskowy i Morski
przy Poselstwie Polskiem
w Londynie.

Odpis

Londyn, dnia 7-go stycznia 1921 r.

No. 26/Tajne.

DO

Naczelnego Dowództwa W.P.

Oddział II

w Warszawie.

Rokowania Anglo-
Sowieckie.

Dnia 22 Grudnia odbyła się w Izbie Gmin od dawna przez Rząd zapowiadana dyskusja nad Traktatem handlowym Anglo-Sowieckim. Posłowie Adamson i O'Grady domagali się natychmiastowego zawarcia traktatu, widząc we wznowieniu stosunków handlowych z Rosją, gwarancję jednoczesnego polepszenia wewnętrznych stosunków Angielskich, jako to niższe ceny, zwiększenie ilości środków żywnościowych a przede wszystkim zaspokojenia rzeszy bezrobotnych. Dowody swoje opierali na danych statystycznych przedwojennego eksportu rosyjskiego do Anglii. Momentem kulminacyjnym dyskusji było exposé rządowe złożone przez Ministra Handlu i Przemysłu Sir Robert Horne'a, który w mowie swej naszkicował ogólny zarys rozwoju rokowań z Rosją Sowiecką, podał przyczyny, które spowodowały bezmierne ich przeciąganie się, oraz uzasadnił stanowisko Rządu Angielskiego w tej sprawie. Oto treść exposé rządowego. Rząd Angielski, pierwszy z Rządów Sprzymierzonych postanowił opracować projekt wznowienia stosunków handlowych z Rosją celem uzdrowienia i odbudowania Rosji. To też 30 Czerwca 1920 r. zostało wręczone Rządowi Sowieckim memorandum, wyłuszczające zasady, na których stosunki handlowe mogłyby być z Rosją wznowione. Zasady te zostały przyjęte przez Rząd Sowieckim w Nocie z dnia 7-go Lipca. Czemuż więc, jeżeli nastąpiła zgoda w kwestiach zasadniczych nie można było do dnia dzisiejszego dojść do porozumienia w szczegółach? A oto dlatego, że podówczas Sowiety były zbyt upojone ofensywą przeciwko Polsce, by inaczej jak z pogardą traktować pokojowe propozycje Angielskie; następnie zaś delegat Sowiecki w Anglii /Kamieniew/ nadużywając

gościńności Angielskiej uniemożliwił dalsze prowadzenie rokowań. Niemniej jednak Rząd Jego Królewskiej Mości starał się po jego wyjściu nawiązać wszelkimi sposobami serwaną nie rokowań. Rząd nie czynił tego bynajmniej z sympatji do Bolszewizmu. "My nie cierpimy i nienawidzimy metod Bolszewickich / We detest and loathe the practices of Bolshevism" powiedział Minister. ~~lecz~~ nie podobna zniszczyć Bolszewizmu, izolując Rosję, przeciwnie zaś przeciągając ją pod cywilizacyjny wpływ pozostałej części świata, a cel ten najłatwiej się osiągnie, wznowiając z nią stosunki handlowe. ~~Rosja~~ Rosja przed wojną była jednym z najbardziej produkujących krajów świata. Podówczas Anglja otrzymywała z Rosji olbrzymie ilości materiałów ~~spożywczych~~ spożywczych oraz drzewa i lnu. Oczywiście skoro Anglja odcięta jest obecnie od tych materiałów, musi się w niej odczuwać znaczny ich niedobór, który powoduje wzrost cen, a wskutek tego niezadowolenie i niepokój wśród mas pracujących. Z tego punktu widzenia życzenie Rządu jest, by Rosja stała się nanowo państwem produkującym. Wszelako nie należy liczyć się nadzieją by z chwilą podpisania Traktatu handlowego Rosja natychmiast zaczęła dostarczać wszystkiego w równej ilości jak przed wojną. W Rosji jest głód; w tej Rosji, która przed wojną nie tylko zabezpieczała zapotrzebowania swej własnej ludności, lecz dostarczała Europie 1/5 ilości konsumowanego zboża. Przyczyna, dla której w Rosji panuje głód, nie jest natury zewnętrznej /blokady/, lecz wewnętrznej, a mianowicie system terroru, praktykowany przez władze bolszewickie. Chłopi Rosyjscy wiedzając, że nie da się nic zarobić z nadmiaru produkowanego zboża, zredukowali swą produkcję do rozmiarów własnego zapotrzebowania. Ten stan rzeczy został wywołany metodą konfiskacyjną Rządu Sowieckiego. Sikt nie chce produkować więcej, niż sam potrzebuje, ponieważ nie za to nie otrzymuje i nie ma takiego w Rosji, na co mógł by on zamienić własną nadprodukcję. Pozatem brak tam środków transportowych. W rzeczywistości Rosja nie ma czym handlować.

Jedyny przedmiot wymiany stanowi złoto. Delegacja Rosyjska przyznała, że tak jest w istocie, gdyż, chociaż wewnątrz kraju znajdują się pewne zapasy, które mogłyby służyć jako przedmiot wymiany, to jednak niepodobna wydość ich stamtąd z powodu braku środków przewozowych. Nie należy przeto dowodzić narodowi angielskiemu, że w Rosji leżą nieprzebrane zapasy surowca, które sprowadzone do Anglii, obniżą koszty utrzymania. Przed wojną Rosja była największym ryнком zbytu dla maszyn, fabrykowanych w Anglii. Jest przeto rzeczą niezmiernie wagi, by maszyny angielskie można było na nowo sprzedawać Rosji, i w ten sposób dostarczyć pracy krociom bezrobotnym. Lecz i w tej dziedzinie należy unikać przesady. Handel, oparty na wymianie produktów na złoto, jest niezmiernie trudny do prowadzenia, i wiele czasu upłynie, nim nabierze on należytych rozmiarów. Niemniej jednak Rząd życzy sobie jak najprędzszego wznowienia stosunków handlowych z Rosją, w celu przyciągnięcia jej do cywilizowanych narodów świata, dla stałej równowagi których Rosja nie może być pozostawiona sama sobie. Rząd miał nadzieję, że traktat handlowy będzie zawarty przed porogacją Parlamentu, lecz okazało się to niemożliwym z następujących powodów. Memorandum, złożone Rządowi Sowieckim 30-go czerwca, zawierało 4 zasady, na których porozumienie handlowe mogło nastąpić. Pierwszy warunek głosił, iż wszyscy jeńcy angielscy winni być repatriowani. To zostało już w znacznym stopniu uskutecznione. Drugim warunkiem było zaprzestanie przez Rosję wszelkiej akcji i propagandy, skierowanej przeciwko Anglii. Nie było to wszakże jednostronne zobowiązanie, lecz zobopólne. Rząd Angielski podjął się tego samego względem Rządu Sowieckiego, czego domagał się od niego względem samego siebie. Trzecim war-

runkiem było uznanie przez Rząd Sowieców długów, powstałych na skutek dostarczenia Rosji towarów, lub udzielenia jej pomocy, jako podlegających spłacie. Czwarty warunek żądał wzajemnego udzielenia sobie ułatwień w operacjach handlowych, oraz zwolnienia z obowiązków służby wojskowej rosyjskich agentów w Anglii i brytyjskich w Rosji. To były owe cztery kardynalne warunki. Jakże sprawa przedstawia się dzisiaj? Niema istotnej różnicy między kontrahentami co do sposobu ułatwienia stosunków handlowych t.j. co do udzielania paszportów, komunikacji telegraficznej, wzajemnego bezpieczeństwa agentów handlowych. Niema również istotnej różnicy zdań co do czasu trwania tego traktatu. Zgodzono się na to, że, o ile którykolwiek strona zgwałciłaby traktat, ten ostatni natychmiast stałby się nieobowiązującym. Normalnie traktat winien być wypowiedziany na 6 miesięcy zawczasu i to nie wcześniej jak rok po jego podpisaniu. Porozumienie między obiema układającymi się stronami nie zostało osiągnięte w innych natomiast sprawach. A więc przede wszystkim w sprawie propagandy. Od dnia 30-go czerwca nadzwyczaj czynna anti-angielska propaganda rozwijana jest w Persji, Afganistanie i Indiach. Propaganda ta ma swe źródło w Rosji i zmierza ku obaleniu instytucji brytyjskich w Indiach. Rząd Angielski zarządził się do władz rosyjskich z żądaniem, by ta agitacja została natychmiast przerwana. Było to swego rodzaju probierzem "dobrej woli" sowieckiej. Do dziś dnia żądanie to nie zostało uskutecznione. Nie może być porozumienia, póki żądanie to nie zostanie wykonane. Druga sprawa, co do której porozumienie nie zostało jeszcze osiągnięte, tyczy się długów, zaciągniętych przez Rosję u prywatnych jednostek angielskich, oraz prawa sekwestru mienia rosyjskiego, wwiezionego do Anglii, przez tych angielskich wierzycieli Rosji, którzy nie zostali przez nią spłaceni. Jest to prawo zasadnicze każdego brytyjskiego wierzyciela, którego mu żaden

Parlament nie odbierze. Jakaż więc będzie sytuacja wierzycieli Rosji wobec wwzięzonego do Anglii rosyjskiego towaru, lub złota? Rząd Angielski jest zdania, że, gdy Rząd Rosyjski stanie się Rządem de facto, uznanym przez Rząd Angielski, wówczas wierzyciel angielski nie będzie miał prawa sekwestru na towar, stanowiący własność tego Rządu. Nie ulega wątpliwości, że Rząd, który zawrze pewien traktat z innym rządem, będzie przez to samo poniekąd uważany jako rząd de facto / it is quite obvious that a Government which has once entered into a definite trade agreement with another Government is in a totally different position so far as its claim to recognition is considered as a de facto Government/ będzie więc można wówczas tą kwestję ku obopólnemu zadowoleniu załatwić. Lecz żaden Rząd Angielski nie odbierze brytyjskiemu wierzycielowi prawa sekwestru majątku dłużnika, prawa, które mu przysługuje od szeregu stuleci. Te są główne sprawy sporne, co do których porozumienie jeszcze nie nastąpiło, lecz Rząd pełen jest nadzieji, że przezwycięży wszelkie trudności i wreszcie będzie w stanie podpisać ten traktat, zabezpieczający angielskiego kupca i przyczyniający się do ugruntowania warunków pokojowych, bez których handel istnieć nie może.

Mowa ta jest nadzwyczaj interesująca, gdyż, jak widać nie-
dwuznacznie daje do zrozumienia, że w razie zawarcia traktatu
handlowego z Rosją Anglja gotowa jest uznać de facto Rząd So-
wietów.

Tymczasem jednak Krassin został zavezwany do Moskwy i opuszcza Londyn 8-go b.m. Urzędowo wyjazd jego motywowany jest koniecznością złożenia ustnego raportu swemu Rządowi co do stanu rokowań z Anglją, oraz bezpośredniego obmówienia całej sprawy w Moskwie; lecz w rzeczywistości powód jego wyjazdu jest całkiem inny. Jest on mianowicie w związku z ciężkim kryzysem wewnętrznym, przez który przechodzi obecnie Rząd Sowietów, kryzysem wywołanym toczącą się w jego łonie walką między elementami skrajnymi a bardziej umiarkowanymi z Leninem na czele, a których skrajne prawe skrzydło stanowi sam Krassin. Bezpośrednim sprawcą odwoła-

nia Krassina jest Litwinow, zarzucający mu zbyt ni oportunistyczny w przystosowywaniu się do porządków i metod burżuazyjnych. Odwołanie Krassina wskazywałoby więc poniekąd na zwycięstwo skrajnie lewicowego skrzydła w Rządzie Sowieć. Nie ulega w każdym razie wątpliwości, że władza sowiecka, zwycięzka na zewnątrz, przechodzi obecnie przez ciężki kryzys wewnętrzny, wywołany tym coraz bardziej zaostrzającym się rozłamem. Zastępcą Krassina podczas jego nieobecności w Londynie ma być Kliszko.

Dnia 31-go Grudnia Czezerin przesłał Curzonowi notę, w której wyraża zdumienie, że noty jego z 9-go listopada i 4-go Grudnia pozostały bez odpowiedzi, oraz protestuje przeciwko mowie Sir Robert Horne'a z dnia 22-go Grudnia, zarzucającej Sowieć przewlekane rokowania. Czezerin przypomina, że Rosja jest państwem suwerennym, które arbitralnych decyzji Anglii przyjmować nie będzie.

Na notę powyższą Lord Curzon odpowiedział 6-go stycznia. Zaznacza on, że liczne noty rosyjskie przeważnie powtarzają wciąż to samo, lecz są puszczane w świat w wiadomym wszystkim celu. Następnie, powtarzając mutatis mutandis dowody, przytoczone przez Horne'a w Izbie Gmin, nadmienia ironicznie, iż Kamienieć o wiele bardziej interesował się sprawami wewnętrznymi Angielskimi, niż nawiązaniem stosunków Anglo-Rosyjskich, a w krytycznym momencie nie zawahał się wprowadzić w błąd angielskiego Premjera co do warunków pokojowych, które Rosja chciała Polsce narzucić /~~całkowicie~~ /

Brytyjska Partja Pracy wydała list otwarty "Do Socjalistycznych i Komunistycznych Partji Świata", w którym broni Drugiej Międzynarodówki / Genewskiej/, a potępia i demaskuje Trzecią Międzynarodówkę / Moskiewską/. List ten podpisany jest przez Artura Hendersona Thomas'a, Harry Gossling & J. Ramsey Macdonald'a /~~całkowicie~~ /

Rosja < Przybyły dopiero co do Londynu z Petersburga, skąd udało mu się uciec, b. pułkownik marynarki rosyjskiej Mikołaj Sablin podaje następujące informacje > sumaryczne < co do armji bolszewickiej: obecnie

sformowane są dywizje o pięciu pułkach; trzy pułki złożone są z Rosjan, 4-ty zaś z Łotyszów, a 5-ty z Chińczyków. Ci ostatni są jaknajlepiej umundurowani, wyekwipowani i uszbojeni i cieszą się zupełnym zaufaniem Sządu Sowietów. Łotwskie pułki umundurowane są gorzej, jednak broń posiadają. Trzy pierwsze pułki są źle wyekwipowane, broni nie mają i otrzymują ją tylko przed akcją bojową, gdyż władze bolszewickie im nie dowierzają. Zadaniem 5-tych pułków chińskich jest trzymanie w ciągłej gotowości reszty pułków; ewentualne tłumienie rozruchów. Dlatego też 5-te pułki nigdy nie są posyłane do pierwszej linii bojowej, lecz 'pozostając w tyle' zmuszają resztę do walki.

Flota bolszewicka jest w złym stanie. Obecnie pewna ilość statków jest trzymaną w pogotowiu bojowym, jednak wątpliwym jest, czy byłyby one w stanie wypłynąć na morze, wskutek zupełnego rozprzężenia służbowego załóg i zaniedbania mechanizmów. Marynarze broni nie posiadają, gdyż nie cieszą się zaufaniem władz sowieckich; odszykwaliby się od twardego życia na morzu, oddają się zabawom i paskaretwu. Wobec tego należy uważać, iż flota bolszewicka obecnie żadnej wartości bojowej nie posiada.

Ministerstwo Morskie rozrosło się do ogromnych rozmiarów - personel urzędniczy, prócz dawnego gmachu Admiralicji, zajmuje jeszcze dwa ogromne gmachy. Opracowują się najrozmaitsze projekty, niemożliwe w obecnym czasie do urzeczywistnienia; na przykład budowa portów na wybrzeżu Murmańskim Oceanu Północnego, ufortyfikowanie całego wybrzeża działami ciężkimi i t.p. Ogromna liczba starych carskich oficerów służy na rozmaitych stanowiskach w Ministerstwie Morskim i na statkach. To samo jest w Armii Czerwonej, do której zostali przyjęci w wielkiej ilości oficerowie Armii Kozaka i Denikina.

W społeczeństwie panuje zupełna apatia polityczna; wskutek tego żadnego przewrotu spodziewać się nie można. Pułkownik Sablin jest zdania, że handel zewnątrz może obudzić naród z apatii, dać pewne realne zainteresowanie w życiu i przez zetknięcie z normalnymi warunkami, spowodować upadek bolszewizmu. Ten pogląd zgodza się z powszechnym poglądem angielskim.

Minuty

Roźbrojenie Niemiec.

W sprawie roźbrojenia Niemiec Gabinet Angielski podzielony jest na dwie partje. Jedna liczniejša z Premjerem na czele podziela w zupełności stanowisko Francji, domagającej się całkowitego i natychmiastowego roźbrojenia Niemiec. Druga, której głową jest Sekretarz Stanu dla Spraw Wojskowych, propaguje ideę pozostawienia Niemcom posiadanej przez nich obecnie broni, t.j. zatrzymania roźbrojenia w stadium obecnym, aby w ten sposób umożliwić im stawienie czoła ewentualnej inwazji bolszewickiej, gdyby pod jej naciskiem nie mogło się ostać pierwsze przedmurze Zachodu - Polska. Jest to, jak wiadomo, stara koncepcja Churchill'a, który jesensie w Lipcu roku byłego naużywał w prasie tutejszej Niemcy do rehabilitacji, przez oparcie się nawale bolszewickiej, groźącej podówczas całym światem całej Europie/Patrz tutejszy No. 1776/A. z dnia 2-go sierpnia 1920r./

Między Sztabem Marszałka Foch'a i Sztabem Generalnym Angielskim istnieje w sprawie konieczności roźbrojenia Niemiec zupełna zgoda. Jedyna różnica zapatrywań zachodzi co do daty: podczas gdy Foch żąda natychmiastowego roźbrojenia, Wilson chciałby ten termin nieco opóźnić do czasu deklarowania się możliwości ofensywy bolszewickiej.

Zamknięcie Sesji Parlamentu.

Dnia 23-go Grudnia druga sesja 31-go Parlamentu Zjednoczonego Królestwa, otwarta dnia 10-go Lutego 1920 r., została zamknięta; Parlament prorogowany do dnia 15-go Lutego 1921 Przewszem Lord High Chancellor w Izbie Lordów a Speaker w Izbie Gmin odczytali orędzia Królewskie, zawierające, jak zwykle, przegląd zewnętrznej i wewnętrznej polityki w ciągu ubiegłej sesji Parlamentu. O Rosji i Polsce orędzia Królewskie odzywa się w sposób następujący: "Sytuacja w Rosji jest wciąż nieustalona i mglišta. Ufam, że handel z Rosją będzie wkrótce wznowiony i że to doprowadzi do nastania ery pokojowej, tak niezbędnej dla cierpiących ludów Wschodniej Europy. Jest to wszelako rzeczą najwyższej wagi, by Polska i jej sąsiedzi uregulowali swe polityczne nieporozumienia i poświęcili swe niepodzielne wargje

ne energie w kierunku zaprowadzenia wewnętrznej równowagi i ekonomicznej odbudowy" / It is of the highest importance, however, that Poland and her neighbours should compose their political differences, and devote their undivided energies to producing internal stability and to the task of economic reconstruction/.

W związku z powyższem warto przytoczyć artykuł Times'a z dnia 4-go stycznia, który zarzuca nam imperjalizm na zewnątrz, a nieumiejętność samorządzenia się na wewnątrz. W dodatku przytacza nowy niepodnoszony jeszcze dotychczas zarzut przymusowej, gwałtownej kolonizacji Białej Rusi, oraz nieumiejętności zjednanania sobie sympatji Ukraińskich /~~zakład Nr 3~~/.

Nowy
Poseł
Angielski
w
Warszawie.

Foreign Office ogłosiło nominację P. William Grenfell Max - Muller C.B., M.V.O., na Posła Angielskiego w Warszawie. Max-Muller jest pochodzenia niemieckiego, rodzice jego bowiem, rodowici Niemcy, wyemigrowali z Bawarii do Anglii, gdzie ojciec jego profesor Max-Muller wykładał na uniwersytecie Oxfordzkim. Urodził się 9-go ~~grudnia~~ 1867 r. Wychowanie otrzymał w Eton, następnie w University College w Oxfordzie. W roku 1908 ~~ożenił~~ się z córką profesora Heiberg'a z Christjanji. Na służbę dyplomatyczną wstąpił w roku 1892. W tymże roku mianowany Attache, 3-cim sekretarzem w 1894, 2-gim sekretarzem w 1897 r., 1-szym sekretarzem w 1904 r., Radcą Poselstwa w 1909 r., Ministrem Pełnomocnym w 1918 r. Służył w Konstantynopolu, Hadze, Waszyngtonie, Madrydzie, Meksyko, Christjanji i Pekinie oraz w Foreign Office w latach 1902/5, 1911/12 i 1914/18. W chwili wybuchu wojny Max-Muller zajmował stanowisko Konsula Generalnego w Budapeszcie. W roku 1919 został mianowany posłem w Konstantynopolu, lecz, gdy Rząd Angielski postanowił wydelegować tam nie Ministra lecz Ambasadora, Max-Muller został odwołany, jako nieposiadający dotychczasowego starszeństwa, a jego miejsce zajął, jak wiadomo, były poseł w Warszawie Sir Horace Rumbold.

1-1 W. Kłoczowski

Kontr. Admirał W.P.

3 załączniki.

ZA ZGODNOŚĆ:

G. G. G.

PLISDUSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York